

A nagyhatalmú, jóindulatú és ügyetlen varázslók

Írta: Petres Csizmadia Gabriella

2018. február 23. péntek, 12:33 - Módosítás: 2018. február 23. péntek, 13:23

A mesevilág mitikus lényei közül a magyar népmesékben a varázsló figurájával találkozunk a legritkábban, az ő karaktere beolvadt a boszorkányok, tündérek, ördögök alakjába. A mai gyerekek mégis jól ismerik a varázslókat, ami elsősorban az angolszász gyermekirodalom közvetítésének köszönhető, ahol a népi és az irodalmi mesékben is markánsan jelen van ez a szereplő, J. K. Rowling Harry Potter-sorozata óta pedig a varázsló mitikus alakja már elengedhetetlen része a gyermekirodalomnak.

A varázsló titkos tudományok birtoklója, nagyhatalmú és bölcs mágus, aki nem csupán különböző főzetek előállítására és alakváltozásra képes, hanem egy-egy terület uralkodójaként is szerepelhet. A magyar mesék általában a boszorkány párjaként ábrázolják. A varázslók tehát elsősorban férfiak, bár elvéve a magyar népmesékben is találkozunk varázslónőkkel. A boszorkánnyal ellentétben azonban – elsősorban angol hatásra – a varázsló egyértelműen ambivalens figura. Léteznek jó- és rosszindulatú varázslók, akik pozitív és negatív irányban egyaránt használhatják hatalmukat. A kortárs gyermekirodalom és a fantasy műfaja leginkább a varázslónak ezt a kétarcúságát ragadja meg, és a kétféle jellem ábrázolásán keresztül szívesen jeleníti meg a jó és rossz harcát.

A nagyhatalmú, jóindulatú és ügyetlen varázslók

Írta: Petres Csizmadia Gabriella

2018. február 23. péntek, 12:33 - Módosítás: 2018. február 23. péntek, 13:23

A kortárs gyermekirodalom varázslója elsősorban nem jellemváltáson megy át, hanem pozíciójában erősödik meg, vagyis a magyar népmesék varázslójához képest dominánsabb szereplője a történeteknek, sőt még a boszorkányhoz mérten is gyakoribb és szívesebben ábrázolt figurává lép elő. A birodalmat építő, jó és rossz varázslók harcát leíró történetek mellett azonban megjelenik ezek paródiája is. Az egyik legismertebb példa erre Lyman Frank Baum Óz, a nagy varázsló című meseregénye. Ezekben a történetekben a varázslás mutatvánnyá, trükké degradálódik, a mágia csupán a fantázia szüleményeként, játékként értelmeződik – a varázsló pedig gyakran egyfajta (akár nevetséges) bűvészként lép elő. Az ilyen típusú varázslóábrázolás lehántja a szereplőről a transzcendens réteget, a történetet pedig veszélyesség lehetőségétől fosztja meg. A magyar irodalomban erre a típusra Békés Pál A kétbalkezes varázsló című meseregénye a legjobb példa.

Az ügyetlen varázsló

A kétbalkezes varázsló című meseregényben a főszereplő valódi varázslóvá válásának folyamatát követhetjük nyomon. A népmeséktől eltérően a varázslótanoncok itt iskolában szerzik meg a varázsláshoz szükséges ismereteket – a varázslóiskola motívuma a kortárs gyermekirodalom jellemzője lesz. Vagyis intézményes keretek között, nem pedig mágikus beavatási szertartásokkal történik a hatalomátadás. Békés Pál történetének főszereplője, Fitzhuber Dongó azonban valójában „antivarázsló”, egy rendkívül ügyetlen szereplő, aki csak nagy ügyel-bajjal fejezi be a varázslóiskolát. A történet ennek az esetlen figurának az önmagára találásáról, a varázslólét lényegének felismeréséről szól, ahol a varázsigéket folyton összekeverő, ügyetlenkedő kis varázsló rálel a „szakmája” értelmére: a mágia segítségével ő is képes másokon segíteni, és így a jó szolgálata válik az élete értelmévé. A történet bájoságát – ahogy Békés Páltól már megszoktuk – nemcsak Dongó karakterének megfestése, hanem a szöveg humora is szolgáltatja. Külön sajátossága a műnek, hogy a népmesei szereplőket a szerző lakótelepi környezetbe ülteti, és megpróbálja őket mai keretek közt mozgatni – ami időnként abszurd helyzeteket teremt.

A hatalmas varázsló

A nagyhatalmú, jóindulatú és ügyetlen varázslók

Írta: Petres Csizmadia Gabriella

2018. február 23. péntek, 12:33 - Módosítás: 2018. február 23. péntek, 13:23

A kortárs magyar meseregények egyik legnépszerűbb sorozatát a három kötetből álló Helka-trilógia képezi. Nyulász Péter ebben a három meseregényben a Bataonfelvidék mitikus lények történetét, a Balaton legendáját rajzolja meg, és Sió tündéren, Kamor varázslón, Bora boszorkányon túl a Balaton ősi uralkodóit kelti életre. A fantasyként is olvasható művek egyik központi szereplője Kamor (előképe a Gyűrűk Ura Gandalfjában található), a jóságos és hatalmas varázsló, aki a természet és ember uralta világ harmóniáját hivatott fenntartani. A népmesei varázslók transzcendens erejét birtokló szereplő nemcsak mágikus tudásával emelkedik a többi szereplő fölé: ő az egyetlen, aki emlékezetében őrzi a Balaton és a Bakony vidékén élő népek eredettörténetét. A beavatottsága zárkózottságot eredményez, így Kamor időnként elérhetetlenné, megközelíthetetlené válik a környezete számára, és csak annak mutatja meg magát és a tudását, aki erre érdemesnek bizonyul. A varázshatalmak csatározásainak köszönhetően rendkívül fordulatos történet izgalmas és kedvelt olvasmány lehet az alsó tagozatos tanulók körében is.

A jóságos varázsló

[Tóth László Az elvarázsolt varázsló](#) című irodalmi meséjében egy a varázsvilágból hétköznapi térbe csöppent varázsló történetével találkozunk. Ez a varázsló a racionalitás világában kívülállóként, ismeretlen tudás birtoklójaként távolságtartást ébreszt az emberekben. De az emberek javát szolgálja, teljesíti mindenki kívánságát. Szinte már „kívánság-automataként” funkcionál, amit az emberek korlátlanul ki is használnak. A lavinaszerű folyamatot ésszerű úton nem lehet megállítani. Amikor pedig a végletekig kimerített varázsló a saját érdekében kíván varázsolni, már annyira fáradt, hogy elvéti a varázsigét, és véletlenül saját magát varázsolja el. A történet ezen a ponton akár társadalomkritikaként is értelmezhető, a varázsló eltűnése ugyanis egyedül a csodára vágyó emberek személyes érdekei miatt vált ki kétségbeesést a környezetben. A cselekményvezetés azonban nem szakad meg ezzel a szállal, sőt abszurd fordulatot vesz, mert a transzcendens hatalmú lényt egy hétköznapi, a történetben ráadásul funkció nélküli tárgy – egy villanyvasaló helyettesíti. A varázslás korlátlan alkalmazása így teszi kiüresedetté, funkciótlaná a mágia működését.

Varázslókról (is) szóló további művek:

A nagyhatalmú, jóindulatú és ügyetlen varázslók

Írta: Petres Csizmadia Gabriella

2018. február 23. péntek, 12:33 - Módosítás: 2018. február 23. péntek, 13:23

A varázsló vendégei (meseantológia)

Berg Judit: Rumini Datolyaparton (meseregény)

[Böszörményi Gyula: Gergő és az álmfogók \(meseregény\)](#)

Darvasi László: Trapiti (meseregény)

Erdő István: Aprótörpe indiánok – A vándor varázsló (irodalmi mesék)

Lakatos István: Dobozváros (meseregény)

Nyulász Péter: Kamor varázsló csillagos ötöse (irodalmi mese)

Petőcz András: Vészhelyzet a Mágusképzőn (meseregény)

Tarcsai Szabó Tibor: Az elvarázsolt város (meseregény)

Tótfalusi István: Meseország lakói (verseskötet)